

PROGRAM REGIONALNY

NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego
na lata 2007 - 2013

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

MODERNIZACJA MUZEUM TATRZAŃSKIEGO ORAZ TWORZENIE GALERII SZTUKI XX WIEKU W WILLI OKSZA

Muzeum Tatrzańskie
im. Dra Tytusa Chałubińskiego
Zakopane, ul. Krupówki 10
tel. 18-20-152-05, 18-20-129-35
e-mail: biuro@muzeumtatrzańskie.pl
www.muzeumtatrzańskie.pl

Zakopane, 14 stycznia 2011

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego
na lata 2007 - 2013

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

15 listopada 2010 roku Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem zakończyło realizację projektu **Modernizacja Muzeum Tatrzańskiego oraz tworzenie Galerii Sztuki XX wieku w willi Oksza**.

Projekt był finansowany z Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, Oś Priorytetowa 3. Turystyka i przemysł kulturowy, Działanie 3.2. Rozwój produktu dziedzictwa kulturowego, Schemat A: Dziedzictwo kulturowe i rewaloryzacja układów przestrzennych, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (umowa nr MRPO.03.02.01-12-014/09-00-IXA/815/FE/09).

Przedsięwzięcie zainicjowane zostało w 2005 roku przez władze Województwa Małopolskiego.

Całkowita wartość Projektu zamknęła się kwotą 5 082 013,38 PLN, w tym całkowite koszty kwalifikowalne Projektu wyniosły 4 159 993,71 PLN.

Instytucja zarządzająca MRPO przyznała dofinansowanie pochodzące ze środków dotacji rozwojowej w kwocie 3 119 995,28 PLN stanowiącej 75% całkowitych wydatków kwalifikowalnych Projektu.

Wkład własny Beneficjenta (z budżetu Województwa Małopolskiego) wyniósł 1 039 998,43 PLN.

Projekt miał charakter złożony i stanowił zespół działań na rzecz ochrony unikatowego dziedzictwa kulturalnego Podhala - zabytków znaczących dla historii architektury i ludowego budownictwa podhalańskiego.

Projekt **Modernizacja Muzeum Tatrzańskiego oraz tworzenie Galerii Sztuki XX wieku w willi Oksza** był realizowany latach 2008-2010 i obejmował cztery zabytkowe budynki:

- Remont dachu gmachu głównego Muzeum Tatrzańskiego przy ul. Krupówki 10;
- Remont konserwatorski XIX-wiecznej chałupy Gąsieniców Sobczaków przy Drodze do Rojów 6, połączony z adaptacją na Muzeum Stylu Zakopiańskiego - Inspiracje;
- Zabezpieczenie substancji zabytkowej i dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych budynku, w którym mieści się Galeria Władysława Hasióra, przy ul. Jagiellońskiej 18b;
- Remont konserwatorski willi Oksza z adaptacją na Galerię Sztuki XX wieku, przy ul. Zamoyskiego 25.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego
na lata 2007 - 2013

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Remont konserwatorski willi Oksza z adaptacją na Galerię Sztuki XX wieku

Budynek przekazany został Muzeum Tatrzańskiemu przez Starostę Powiatu Tatrzańskiego w dniu 19 sierpnia 2008 r.

Remont konserwatorski willi Oksza ukończony był 15 listopada 2010 roku.

Willa Oksza, położona w Zakopanem przy ul. Zamoyskiego 25, jest jedną z czterech zachowanych do dzisiaj willi w stylu zakopiańskim — obok Koliby, Domu pod Jedłami i Rialta — projektowanych przez Stanisława Witkiewicza. Została zbudowana w 1895 r. dla Wincentego Kossakowskiego (nosiła wówczas nazwę Korwinówka) i była trzecim budynkiem autorstwa twórcy stylu zakopiańskiego. W 1899 r. willę kupił Marcin hr. Kęszycki jako prezent na srebrne wesele dla swej żony Heleny z Rejów. W 1920 r. willę zakupiło Towarzystwo Odrodzenie, założone przez Klarę Jelską. W kolejnych latach budynek znacznie przebudowano, ale wszelkie zmiany i modernizacje nie naruszyły w sposób istotny jego pierwotnej bryły architektonicznej.

W 2006 r. budynek został wpisany do rejestru zabytków architektury województwa małopolskiego. W tym samym roku opracowano dokumentację historyczno-konserwatorską obejmującą dzieje budynku oraz wytyczne konserwatorskie do projektu jego remontu i modernizacji na galerię sztuki (Zbigniew Moździerz). Główną ideą konserwatorską było przywrócenie pierwotnej formy architektonicznej willi, znanej z fotografii archiwalnych. Na tej podstawie wykonany został do końca tegoż roku projekt architektoniczny (główny projektant Zenon Remi), a na początku 2007 r. uzyskano pozwolenie na budowę.

Willa „Oksza” po zakończeniu budowy,
1896 r.

Willa „Oksza” - przed remontem
konserwatorskim, 2005 r.

Pod koniec 2008 r. rozpoczęto konieczne przed remontem prace rozbiórkowe niezabytkowych części budynku (m.in. rozebrano dawne zrujnowane kuchnie, połączone łącznikiem z budynkiem głównym). Zasadnicze prace budowlane i restauratorskie rozpoczęto na początku 2010 r., po zakończeniu procedury przetargowej. Remont obejmował następujące grupy prac:

1. Prace zewnętrzne: rozebranie łącznika i dawnego budynku gospodarczego oraz wtórnych, frontowych, odkrytych werand i wspierających je kamiennych arkad; likwidację późniejszych otwarć dachowych; remont więźby dachowej nad historycznym korpusem głównym; wymianę pokrycia dachowego z blachy na gont łupany; wykonanie z miedzi obróbek blacharskich, rynien i rur spustowych oraz instalacji odgromowej; renowację podmurówki kamiennej; remont werandy frontowej i wykonanie schodów zewnętrznych; wzniesienie ewakuacyjnej klatki schodowej w miejsce dawnego łącznika; przebudowę werandy od strony wschodniej;
2. Prace wewnętrzne: zabicie tynków w pomieszczeniach i oszalowanie ścian deskami; renowację ścian zewnętrznych, wewnętrznych i stropów; remont stolarki okiennej i drzwiowej (czyszczenie z grubej warstwy farby, flekowanie itp.); wymianę podłóg i parkietów; remont schodów wewnętrznych; wymianę instalacji elektrycznej i wodnokanalizacyjnej; montaż oświetlenia sal ekspozycyjnych oraz pomieszczeń biurowych i mieszkalnych; założenie instalacji alarmowej przeciwpożarowej oraz antywłamaniowej; wykonanie trzech węzłów sanitarnych; remont piwnic z adaptacją na pracownie konserwatorskie;
3. Prace dotyczące otoczenia: wykonanie brukowanego podjazdu od strony wschodniej; rewaloryzację ogrodu od frontu; remont asfaltowej drogi dojazdowej; wykonanie z kamienia łamanego podjazdu od strony wsch. dla osób niepełnosprawnych; remont ogrodzenia i wykonanie bramy od ulicy.

Willa „Oksza” w lipcu 2010 r.

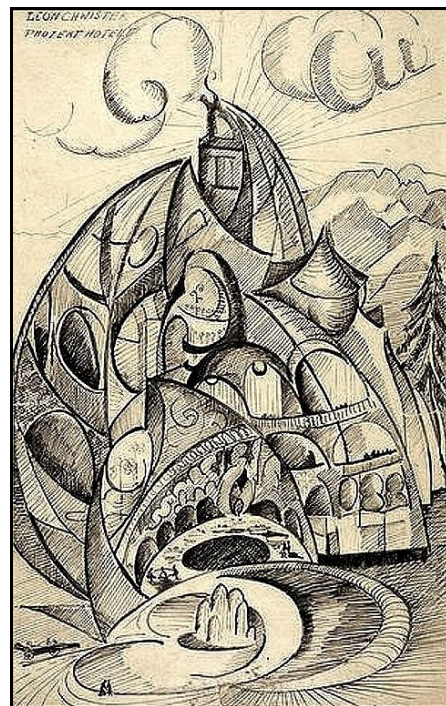
Willa „Oksza” w grudniu 2010 r.

Otwarcie Galerii Sztuki XX wieku w willi Oksza planowane jest na 13 maja 2011 roku. Działalność nowej filii Muzeum Tatrzańskiego zapoczątkowana zostanie wystawą "Zakopane - pępek świata. Sztuka pod Giewontem w latach 1880 - 1939".

Potrzeba utworzenia w Zakopanem wystawy sztuki inspirowanej Tatrami, folklorem góralskim, związanej z działalnością miejscowego środowiska artystycznego a także artystów czasowo osiedlających się w Zakopanem była postulowana od lat bezpośrednio poprzedzających pierwszą wojnę światową. Kolonia zakopiańskich artystów była już wtedy zorganizowana w Towarzystwie Sztuka Podhalańska (1909) i Stowarzyszeniu Kilim (1910).

Galeria sztuki polskiej XX wieku w willi Oksza jest pierwszym krokiem do rozwiązania dotkliwego braku w Zakopanem wystawy, pokazującej dorobek miejscowego środowiska artystycznego, a także sztukę wielu artystów spoza Zakopanego, dla których Tatry i góralszczyzna były ważnym źródłem inspiracji. Ten nurt miał swoją znakomitą artystyczną kartę w okresie Młodej Polski, sygnowaną nazwiskami najwybitniejszych polskich artystów. Wkrótce potem – w czasie I wojny światowej – właśnie w Zakopanem kształtowała się pierwsza polska awangarda (późniejsi Formiści), do której należeli m.in. Andrzej i Zbigniew Pronaszkowie, Stanisław Ignacy Witkiewicz, August Zamoyski, Leon Chwistek, Tymon Niesiołowski i inni. Z Zakopanem związany jest też – przez osoby głównych adwersarzy – pierwszy w niepodległej Polsce teoretyczny spór o nową sztukę między Witkacym a Chwistkiem. Tutaj w okresie międzywojennym działała Firma Portretowa S.I. Witkiewicz, powstały najlepsze obrazy Rafała Malczewskiego i Stanisława Gałka, organizowane były regularnie wystawy sztuki artystów zakopiańskich oraz wystawy o zasięgu ogólnopolskim. Związki z artystycznymi awangardami zaznaczyły się mocno także w okresie PRL-u na zakopiańskich Salonach Marcowych organizowanych przez Tadeusza Brzozowskiego a później Władysława Hasiora i innych artystów.

Zakopiańskie środowisko artystyczne zawsze cechowała otwartość na najnowsze kierunki w sztuce z jednej strony, z drugiej zaś tendencja do szukania własnego wyrazu i zaznaczania odrębności, której źródłem były Tatry i góralszczyzna. Ważna w tym obrazie była również silna pozycja rękodziela artystycznego i jego wysoki poziom, zawdzięczany sięgającej początków lat osiemdziesiątych XIX wieku tradycji zakopiańskiego szkolnictwa zawodowego. Ówczesne szkoły snycerska i koronkarska przekształciły się po drugiej wojnie światowej w Liceum Technik Plastycznych i Technikum Tkactwa Artystycznego, a kolejne pokolenia uczniów dołączały swoje ogniwa do łańcucha artystycznych zmian.

Leon Chwistek,
Projekt hotelu w Zakopanem,
ok. 1920 r., rysunek piórem

Rafał Malczewski,
Wiosna w górach,
1937 r., olej na płótnie

Stanisław Ignacy Witkiewicz,
*Autoportret z Tadeuszem Langerem
i Bronisławą Włodarską Litauerową*,
1938 r., pastel

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego
na lata 2007 - 2013

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Remont konserwatorski XIX-wiecznej chałupy Gąsieniców Sobczaków przy Drodze do Rojów 6, połączony z adaptacją na cele Muzeum Stylu Zakopiańskiego - Inspiracje

Remont konserwatorski budynku wykonany został w 2008 roku.

Prace polegały na:

- naprawie, konserwacji i uzupełnieniu mszenia ścian zrębowych
- wymianie podłóg w *białej* i *czarnej izbie* wraz z impregnacją i izolacją cieplną
- wstawieniu sosrębu
- wybudowaniu pieców przystosowanych do instalacji grzałek
- wymianie zewnętrznych skrzydeł okiennych i remoncie stolarki drzwiowej
- wykonanie sanitariatu przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
- naprawie komina, wykonaniu rynien drewnianych „kopanych”, nowych *pazdurów*
- remoncie schodów zewnętrznych i wykonaniu podjazdu dla osób niepełnosprawnych
- wykonaniu ogrodzenia drewnianego
- wykonaniu instalacji elektrycznej i odgromowej

Chałupa Gąsieniców Sobczaków
(po remoncie konserwatorskim - 2009 r.)

Drzwi do chałupy Gąsieniców Sobczaków

1 lipca 2009 roku Muzeum Tatrzańskie otworzyło w chałupie Gąsieniców Sobczaków nową filię pod nazwą *Muzeum Stylu Zakopiańskiego – Inspiracje – im. Marii i Bronisława Dembowskich*. Jest ona usytuowana niedaleko willi Koliba, mieszczącej Muzeum Stylu Zakopiańskiego im. Stanisława Witkiewicza, z którym tworzy dydaktyczną całość. Główną ideą wystawy w chałupie Gąsieniców Sobczaków jest bowiem pokazanie źródeł, które inspirowały Stanisława Witkiewicza przy tworzeniu stylu zakopiańskiego w architekturze i sztuce użytkowej, którymi były: ludowe budownictwo podhalańskie, góralskie sprzęty i ich zdobienie, wreszcie najstarsze, powstające z końcem XIX wieku kolekcje etnograficzne, przede wszystkim kolekcja Marii i Bronisława Dembowskich licząca blisko 400 przedmiotów. Zbiór ten ofiarowany został Muzeum Tatrzańskiemu w 1922 r. pod warunkiem eksponowania go w góralskich wnętrzach, i obecnie można go zobaczyć w Muzeum Stylu Zakopiańskiego – Inspiracje – im. Marii i Bronisława Dembowskich.

Chałupa Gąsieniców Sobczaków, której najstarsza część pochodzi z 1830 roku, została pod koniec XIX wieku rozbudowana. W takim stanie przetrwała do czasów obecnych, stanowiąc przykład budownictwa góralskiego związanego z rozwijającą się w II połowie XIX wieku funkcją letniskową Zakopanego.

Ekspozycja zorganizowana została w części frontowej budynku, w izbach *czarnej* i *białej*. Do scenariusza izby *czarnej* wykorzystane zostały rysunki i opisy wnętrz góralskich pozostawione przez Stanisława Witkiewicza, Władysława Matlakowskiego oraz autorów relacji z podróży do ówczesnego Zakopanego i wielu autorów opracowań na temat Podhala. Na jej wyposażenie składają się eksponaty z najstarszych i najcenniejszych kolekcji Muzeum Tatrzańskiego. W *izbie białej*, która w góralskiej chacie pełniła funkcję odświętną, pokazana jest wspomniana kolekcja etnograficzna Dembowskich, którą dobrze znał Stanisław Witkiewicz i często korzystał z niej przy projektowaniu przedmiotów użytkowych w stylu zakopiańskim.

Zwiedzenie Muzeum Stylu Zakopiańskiego – Inspiracje, a następnie Muzeum Stylu Zakopiańskiego im. Stanisława Witkiewicza w willi Koliba, pozwala prześledzić koncepcję stylu zakopiańskiego i jej realizację, zaczynając od źródeł ludowych po prace Witkiewicza, Wojciecha Brzezi i innych projektantów, zafascynowanych tą ideą.

Obydwie placówki obejmuje wspólny program edukacyjny, odnoszący się do jednego z najciekawszych zjawisk w sztuce polskiej przełomu XIX i XX wieku: styl zakopiański Stanisława Witkiewicza i jego góralskie korzenie to zarazem pierwsza teoretycznie opracowana i praktycznie zrealizowana koncepcja polskiego stylu narodowego. Jej najbliższym tłem była fascynacja góralszczyzną i Tatrami, dalszym – ruch odrodzenia sztuki i rzemiosła (*Arts and Crafts Movement*), który w krajach – jak Polska – politycznie zniewolonych przyjmował silne narodowe zabarwienie. Współczesnym z kolei kontekstem problematyki obydwu wystaw jest żywa i stale się rozwijająca kultura górali podhalańskich, z jej twórczymi odniesieniami do własnej tradycji i spuścizny Witkiewicza.

Czarna izba

Biała izba

PROGRAM REGIONALNY

NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego
na lata 2007 - 2013

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Remont dachu gmachu głównego Muzeum Tatrzańskiego

Wykonany został w 2008 roku i polegał na:

- rozebraniu istniejącego pokrycia dachowego z blachy ocynkowanej, rynien i rur spustowych, deskowania połaci dachowej i zasypek izolacyjnych stropów, skosów i ścianek kolankowych
- naprawie więźby dachowej i balkonu zachodniego
- ociepleniu wełną mineralną i ułożeniu paro- i wiatroizolacji
- ołaceniu połaci dachowej i zaimpregnowaniu nowo wbudowanego drewna
- pokryciu dachu blachodachówką gontopodobną, montażu instalacji odgromowej, nowych rynien i rur spustowych z PCV

Gmach Muzeum Tatrzańskiego był ostatnim projektem Stanisława Witkiewicza. Plany fasad rysował artysta w Lovranie, w latach 1913-1914, a projekty techniczne dostosował do nich Franciszek Mączyński. Budynek jest jednym z dwóch zaprojektowanych przez Witkiewicza w stylu zakopiańskim w murze (pierwszy, istniejący do dzisiaj dwór w Łańcuchowie na Lubelszczyźnie powstał w latach 1901-1904). Uroczyste poświęcenie kamienia węgielnego pod gmach Muzeum nastąpiło w sierpniu 1913 roku. Budowa - wstrzymana w okresie pierwszej wojny światowej - trwała do 1922 roku. Ekspozycje w nowym gmachu - etnograficzna i przyrodnicza - udostępnione zostały publiczności w 1922 roku. Obecnie w gmachu głównym - oprócz wspomnianych wyżej i kilkakrotnie już modernizowanych wystaw - znajdują się pracownie działów merytorycznych, magazyny zbiorów (etnograficznych, przyrodniczych, artystycznych oraz bibliotecznych i archiwalnych) ponadto dyrekcja, administracja i księgowość.

Muzeum Tatrzańskie (grudzień 2010)

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego
na lata 2007 - 2013

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Zabezpieczenie substancji zabytkowej i dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych budynku, w którym mieści się Galeria Władysława Hasiora

Zakres prac w znacznej części został zrealizowany w 2008 i 2009 roku, całość ukończono w 2010 roku.

Prace remontowe polegały na:

- remoncie wiatrołapu
- wymianie podłoża i posadzki tarasu
- remoncie i malowaniu pokrycia dachowego z wymianą obróbek blacharskich, rynien i rur spustowych
- wymianie stolarki okiennej i drzwi zewnętrznych z szybami zaopatrzonymi w folie antywłamaniową
- naprawie podłóg i wymianie wykładzin
- remoncie ścian zrębowych i ociepleniu ściany północnej z wymianą szalowania
- wymiana nawierzchni chodnika
- wykonaniu sanitariatu przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
- wymianie instalacji elektrycznej

Budynek został wzniesiony w 1935 roku jako tzw. „leżakownia” – obiekt sanatoryjny, służący do kuracji na świeżym powietrzu, stosowanej wówczas przy leczeniu gruźlicy. Jego prosta, funkcjonalna architektura reprezentuje tzw. nowy regionalizm. W 1983 roku budynek przekazano Muzeum Tatrzańskiemu. Po przeprowadzeniu remontu i modernizacji urządzono w nim Galerię Władysława Hasiora, którą zaaranżował sam artysta. Część powierzchni budynku na piętrze, tzw. „mała galeria”, służy wystawom czasowym sztuki współczesnej.

Galeria Władysława Hasiora

Galeria Władysława Hasiora,
fragment ekspozycji